

MUNI
LAW

Nesnesitelná lehkost
klimatické žaloby

Kurz energetického práva 2024

Roman Vaněk

Klimatická litigace – globální trendy

- Vedení sporu (soudní nebo správní řízení) ve věci změny klimatu, směřující k přijetí opatření/změně politiky v zájmu nápravy tvrzeného škodlivého stavu nebo odčinění škodlivého stavu

A/ žaloby proti vládám (strategické spory)

- Dobový trend – snaha dosáhnout společenského posunu
- URGENDA, WZW Klimaatzaak, Friends of Irish ŽP, Neubauer
- tlak na změnu chování států

B/ žaloby proti osobám s rozhodovací pravomocí

- Správní žaloby
- Napadání licenčního řízení

C/ žaloby proti soukromým subjektů

- RWE, SHELL, Polska Grupa Energetyczna

Změna klimatu - OSN

Do 70' - roztržštěné bilaterální dohody upravující převážně lokální problematiku ŽP

1972 – konference OSN o životním prostředí člověka - **Stockholm**

80' – úmluvy, komise, IPCC

1992 – **Rio de Janeiro** - konference OSN o životním prostředí a rozvoji - Rámcová úmluva o změně klimatu (UNFCCC)

1995 – **Berlín** - 1. konference smluvních stran (COP 1) UNFCCC - nastínění cílů v oblasti emisí.

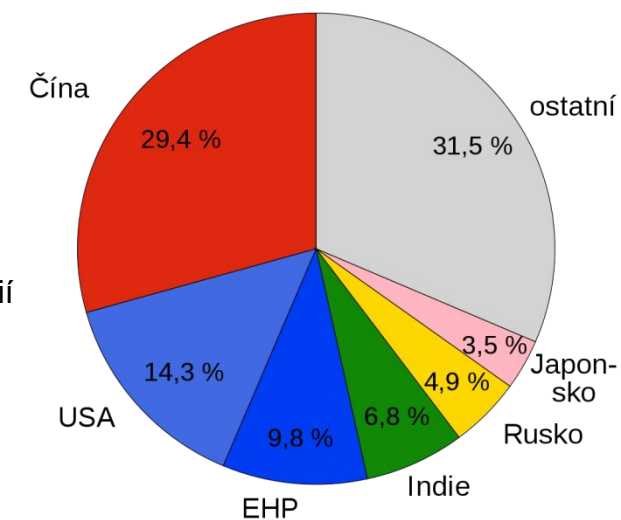
1997 – **Kjóto**, COP 3 - Kjótský protokol - obecné obrysy emisních cílů (snížení + obchodování s em.)

2015 – **Paříž** – Pařížská dohoda, COP 21

- Nezávazná dohoda o omezení nárůstu průměrné světové teploty na ne více než 2 °C nad předindustriální úrovní
- Podpis všech 196 signatářů UNFCCC - faktické nahrazení Kjótského protokolu
- Přezkum pokroku každých pět let
- Do roku 2020 - vytvoření fondu obsahujícího 100 miliard dolarů na pomoc rozvojovým zemím při zavedení technologií

2023 – **Dubai**, COP 28

2024 – **Baku**, COP 29

URGENDA

Boj o klimatickou spravedlnost

2013 – žaloba proti Nizozemsku

- IPCC (2007 a 2014 - 4. a 5. hodnotící zpráva)
- Potřeba významného snížení emisí CO² do 2030
- NL lídr boje proti klimatické změně
- 2010 – aktivisté napadají vládu, že upřednostňuje průmysl fosilních paliv a zaostává v závazku
- Nadace URGENDA + 886 občanů – výzva vládě (40%)
- Klimatická spravedlnost
- Odpověď vlády – požadavek příliš agresivní (ostatní 30%)

2015 – rozhodnutí ve prospěch URGENDA

- Vláda je v zájmu ochrany lidského života závázána ke snížení emisí – přijetí účinnějších opatření (40% x 30% x 14-17% x 25% 1990-2020)
- X Ústava, X EÚLP
- Deliktní odpovědnost – jednání nebo opomenutí v rozporu se zákonnou povinností **nebo s tím, co je podle nepsaného práva ve společnosti vhodné**, pokud tomu tak vždy bylo. (6:162, BW)

2018 – Odvolací soud

- Potvrdil příkaz ke snížení emisí o 25%
- Odmítl argumenty státu, že příkaz překračuje dělbu moci a že je rozsudek nekonkrétní bez stanovení úpravy
- EÚLP – čl. 2 právo na život, čl. 8 respektování soukromého a rodinného ž

2019 – Nejvyšší soud

- Potvrzení rozhodnutí
- Každá země je odpovědná za svůj podíl na emisích

Správní soudnictví ČR

zákon č. 150/2002 Sb., s.ř.s.

§ 65 řízení o žalobě **proti rozhodnutí** správního orgánu

§ 79 ochrana **proti nečinnosti** správního orgánu

§ 82 řízení o ochraně před **nezákonným zásahem**, pokynem nebo donucením správního orgánu

§ 82 Žalobní legitimace

Každý, kdo tvrdí, že byl **přímo zkrácen¹** na **svých právech² nezákonným zásahem³**, pokynem nebo donucením (dále jen "zásah") správního orgánu, **který není rozhodnutím⁴**, a **byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo⁵**, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.

Klimatická žaloba ČR

Městský soud v Praze č.j. 14 A 101/2021 – 1. stupeň

Nejvyšší správní soud č.j. 9 As 116/2022 – odvolací řízení

Předžalobní výzva – 8.12.2020 – 30 dnů, uznání dokumentů, odstranění porušování

Žaloba - 21. 4. 2021 - Spolek KŽ + další

- Určení, že se žalovaní dopouštějí porušení práva a uložení povinnosti nepokračovat

Rozhodnutí MS Praha – 15.6.2022

- Částečné vyhovění žalobě (odmítnutí žaloby v části směřující proti vládě)
- ČR podniká nedostatečné kroky v rámci mitigace
- ČR porušuje práva občanů a neplní cíle z mezinárodních dohod
- ČR nestanovila konkrétní opatření ke snížení emisí o 55% (2030/1990)
- MS měl za to, že Pařížská dohoda stanoví NDC

Odvolací řízení NSS – 20.2.2023

- Rozhodnutí prvoinstančního soudu zrušeno
- Soud neshledal oblasti, v nichž by ČR porušovala normy
- Právní rozbor problematiky
- Respekt a vážnost vůči obavám žalobců a stavu klimatu

KŽ KLIMATICKÁ ŽALOBA ČR
Skupinová žaloba na českou vládu

Svédectví • Klimatické žaloby ČR • Jak se přidat • O spolku • Aktuální

MUNI
LAW

Klima pojmy

MITIGACE

- Předcházení změny klimatu
- redukce vypouštění skleníkových plynů nebo úspora energie či výroba zelené energie.
- technologická změna, snižující emise, stejně tak to může být zvýšení procenta lesů a uložení CO²

ADAPTACE

- Přizpůsobení se dopadům měnícího se klimatu
- Úprava vedoucí ke snižování zranitelnosti
- aktivity napříč sektory (šlechtění nových odrůd v zemědělství, aplikace protierozních pozemkových úprav v krajině apod.)

ATRIBUCE (Atribuční věda)

- připisování významu následků vlivu jednání lidí
- změna klimatu = následek lidské činnosti

ANTROPOCÉN

- snaha vymezit období, kdy lidstvo svojí činností globálně ovlivňuje zemský ekosystém

Dotčené normy – systematika

A/ mezinárodní a unijní právo

B/ lex special klima

C/ lidskoprávní závazky

D/ vnitrostátní a unijní sektorové předpisy

Úprava/doplnění zásahové žaloby 2023

- Tvrzení o zkrácení na právech
- Nezákonost zásahu spočívá v porušení pozitivních závazků (rozsudek ESLP Eremiášová a Pechová vs ČR) plynoucích ze základních práv žalobců, mezinárodního a unijního práva (zejména Pařížské dohody) a vnitrostátních a unijních sektorových předpisů
- Pozitivní závazky dle žalobců zahrnují např. povinnost vytvořit a aplikovat odpovídající zákonný a institucionální rámec k ochraně práv
- Nezákonná nečinnost – I/ žalovaní nezkoumali existenci spravedlivého podílu ČR na mitigaci, II/ žalovaní nepřijali žádný ambiciózní závazek, III/ z uvedeného důvodu žádný takový závazek nenaplnují
- Požadavek přijetí opatření vedoucích ke snížení emisí o 81% nebo 84% nebo 89,76% nebo o hodnotu stanovenou soudem, do roku 2030
- Předložení Šesté hodnotící zprávy IPCC

A/ Mezinárodní a unijní právo

- Pařížská dohoda – oznámení individuálního NDC (nationally determined contributions – národně stanovený příspěvek.)
- ČR jedná společně s EU dle 4/16-18 PD skrze EU NDC
- Kolektivní závazek – rozdělení zátěže je otázkou politického vyjednávání a to se týká i vynutitelnosti
- Správním soudům nepřísluší posuzovat dostatečnost EU NDC – Konference stran (hodnocení 2023)

- Po vydání rozsudku NSS
- Přijato nařízení 2023/857 – zvýšení cíle ČR v oblasti mimo obchodování ETS (ii) na 26% (2030/2005)

- Přesvědčení žalobců, že závazek ČR na poli mitigace je vyšší (81% - 89,76%) nevyplývá z žádného předpisu EU
- Z žádného předpisu EU nevyplývá individuální povinnost ČR snížit emise skleníkových plynů o 55% (tím méně ↑)

- Samostatný závazek ČR zakládá Kjótský protokol a nařízení 2023/857 – tato porušení žalobci nenamítali

B/ Lex klima special

C/ lidskoprávní závazky

- Lidskoprávní závazky jsou příliš obecné
- Chybí rozhodnutí ESLP – pouhé zelenání LP nestačí
- Ze základních práv nelze za současného stavu dovodit konkrétní závazek dosáhnout klimatické neutrality
- Rozdíl : 1/ zásah do LP x 2/ stanovení pozitivního závazku státu pomocí základního práva
- Ad1/ podmínka aktivní legitimace (druhý bod testu) tvrzený zásah musí být alespoň myslitelný
- Ad2/ stanovení právního základu pro posouzení zákonnosti (třetí bod testu) – ze ZP nevyplývá povinnost přijmout mitigační opatření
- NSS – neosvědčení zásahu do esenciálního jádra práva na příznivé životní prostředí (čl 35 s apl. čl 41 – domáhání se práva v mezích zákona, Listiny)
- Důsledky klimatické změny na území ČR nejsou nyní natolik závažné, že by znemožňovaly realizaci základních životních potřeb – ZŽP §2
- Ostatní základní práva (zdraví, život, soukromí, podnikání, samospráva, vlastnické právo) – nebylo o nich rozhodováno pro neprokázání nedostatečné mitigace, resp. ze závazku chránit ZP nevyplývá povinnost zjednat nápravu dle žalobců

D/ sektorové předpisy

EU

- EU ETS (European Emissions Trading Systém)
- Regulace emisí dalších plynů
- Využívání půdy a lesnictví k pohlcování
- Zvyšování energetické účinnosti budov
- Oblast energetiky – OZE
- Zachycování a ukládání uhlíku
- Oblast dopravy
- Oblast životního prostředí (EIA vč. dopadů na klima)

CZ

- Zákon o ochraně přírody a krajiny
- Zákon o vodách
- Zákon o lesích
- O posuzování vlivů na ŽP
- O hospodaření energií
- O ukládání oxidu uhličitého
- O látkách poškozujících ozonovou vrstvu
- O podmínkách obchodování s emisními povolenkami
- O opatřeních k přechodu ČR k nízkouhlíkové energ.
- O podporovaných zdrojích
- Apod.

D/ sektorové právní předpisy

– Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí

§ 2 Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

§ 5 Únosné zatížení území je takové zatížení území lidskou činností, při kterém nedochází k poškozování životního prostředí, zejména jeho složek, funkcí ekosystémů nebo ekologické stability.

§ 8/1 Znečišťování životního prostředí je vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.

§ 8/2 Poškození životního prostředí je zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností **nad míru stanovenou zvláštními předpisy.**

§ 11 Území nesmí být zatěžováno lidskou činností **nad míru únosného zatížení.**

X obecná ustanovení – nesmí být porušeny limity stanovené zvláštními předpisy (tímto předpisem není Pařížská dohoda zakotvující cíl – nárůst teploty pod 2° C)

- EPRK (Evropský právní rámec pro klima 2021 – cíl 2030 - 55% 1990, 2050 – klimatická neutralita
- Nedosaženo závazného cíle energetické účinnosti 2020 (sm. 2012/27) – žalobní námitka nemá odraz v návrhu
- Podíl OZE v dopravě (sm. 2018/2001) – nevysvětleno zkrácení na právech při nesplnění cíle pro rok 2030
- Nedostatečné pohlcování emisí lesy (hodnoty z roku 2021 nevypovídají nic o stávajících hodnotách resp. 2030)
- Žalovaní neporušili sektorové předpisy

Rozhodnutí MS Praha III – 14 A 101/2021-445

- Soud posuzoval, zda se žalovaní dopustili **nezákonné nečinnosti** (nestanovení konkrétních mitigačních opatření 81%)
- LP závazky České republiky jsou příliš obecné
- Kjótský protokol, Pařížská dohoda a sekundární právo zakládají klimatické závazky ČR o různém rozsahu
- Pařížská dohoda nezakládá povinnost ČR snížit emise skleníkových plynů o 55% do roku 2030/1990 – kolektivní závazek
- Sekundární právo stanoví např. závazek ČR snížit emise v sektoru mimo obchodování EU ETS o 26% (2030/2005)
- Žalobní návrh nelze opřít ani o § 11 ZŽP – neboť nejsou stanoveny limity a PD nezakládá povinnost snížit emise o 81%
- Žalobci neupravili návrh tak, aby odpovídal novým žalobním tvrzením
- Žaloba nebyla shledána důvodnou a soud ji zamítl

**Děkuji za
pozornost.**